

LUP Lokal utvecklingsplan Mellösa 2021-08-10

Syfte

Alla bygderåd bör enligt Flens kommun ha en utvecklingsplan. Det är bra för arbetet i nätverket, kopplingen mellan styrelse och medlemmar. Det är också ett bra redskap gentemot kommunen och bör kopplas till kommunens Strategiska plan.

I Mellösa bygderåds stadgar under §2 finns syfte och målsättning beskrivna.

§2 Syfte och Målsättning

Föreningen ska verka för

- att skapa förutsättning och delaktighet för alla som bor i Mellösa
- att vara en aktiv part i samarbetet för innevånare, kommun, företag, föreningar och övriga organisationer i Mellösa
- att skapa utrymme för dialog, samtal och idéspredning
- att verka för en levande landsbygd
- att skapa förutsättningar för människor, verksamheter och företag att växa och utvecklas

Vision

Mellösa ett framåtsyftande samhälle för alla i en levande landsbygd med livskvalité genom hela livet.

Framåtsyftande: Aktiv bygd som arbetar med omställning och ekonomiska incitament för att fler ska flytta in och leva här.

Levande landsbygd: Bygd med livskraftiga företag med olika inriktning, aktiva föreningar och engagerade innevånare.

Livskvalité: En bygd som bjuder in till fysiskt, psykiskt och socialt välmående genom närhet till naturen, god sammanhållning, nätverk och fina levnadsrum.

För framtagande av denna vår första LUP har vi tittat på de tankar som fanns i Ortsutvecklingsarbetet 2014–2016, tankar som kom fram vid Grillfesten 2019, SWOT analys 2020, möte med barn och unga i samband med Leaderprojektet 2021, samt diskussioner på årsmötet 2021.

Historia

Mellösa är en tätort i Flens kommun och kyrkby i Mellösa socken belägen cirka 5 km norr om Flen. Orten ligger i en gammal kulturbygd där skogsbygden omkring var bebodd under medeltiden. Mellösa socken benämndes tidigare Lilla Mellösa socken. Namnändring skedde 1933 till Mellösa. Namnet (1314 *Mädälösum*) kommer från kyrkbyn och innehåller *mädhal*, 'mellan-' och *lösa*, 'glänta, äng'

Mellösa ligger kring Hälleforsån och Mellösjön. Socknen är en sjörik och kuperad skogsbygd i norr och i söder en omväxlande odlingsbygd och skogsbygd.

Lösfynd och minst fem boplatser från stenåldern är funna. Från järnåldern finns sex gravfält och tre fornborgar. På 1930-talet hittade en lantbrukare i Flenmo det äldsta hjulet i Sverige, Mellöshjulet från den yngre järnåldern daterat till 400–600-talet i sjön Filaren i Flenmo. Hjulet finns idag på Historiska museet och är en symbol för Mellösa.

Kyrkbyn är klassad som riksintresse och på den sidan om järnvägen finns såväl församlingshem som hembygdsgränd, badplatsen nedanför kyrkan samt Hagängen IP en bit bort utefter Harpsundvägen. Skolan ligger inom Riksintresset liksom den före detta möbelfabriken (numera loppmarknad). Byns samlingslokal ligger i Mellösagården strax

bredvid. Ytterligare en bit bort hittar man föreningar inom ridning och kultur och tar man sig några kilometer till så hamnar man vid statsministerresidenset och gården Harpsund.

På andra sidan järnvägen mot Hälleforsnäs finns ytterligare ett riksintresse Humledalsvägen med sin slingrande grusväg.

Inuti samhället finner man en servering, Konsumgården med lägenheter och butikslokaler samt en bit in i villaområdet, förskolan och lekplatsen med fotbollsplan och boulebana. I utkanten av Mellösa ligger den tidigare tumstocksfabriken AB Måttstockar.

Tumstocksfabriken är en viktig pusselbit i Sveriges industriella historia. Mellösaverken ägs i dag av en privat familj som varsamt rustar upp byggnaden så att den typiska och vackra karaktären behålls. Detta bidrar till att Mellösas ”själ” lever kvar i byns utformning.

Huvudsaklig bebyggelse i Mellösa är villor, gårdar, lägenheter upplåtes som hyresrätter av Flens Bostad AB, lägenheter/hus upplåtes av Harpsund, lägenheter upplåtes av privatvärd och 9 hyresrätter av Mellösaverken AB.

Mellösa idag

Mellösa ligger mellan Flen och Hälleforsnäs med korta avstånd till båda orterna. Det gör att Mellösa, trots avsaknad av mycket service på den egna orten, åtnjuter ett bekvämt läge till service, inklusive tåg- och bussförbindelser. De flesta invånarna i arbetsför ålder arbetar i Flens närområde men många pendlar också till Katrineholm, Eskilstuna, Nyköping, Södertälje och Stockholm. Flertalet Mellösabor tar sig fram med bil men utmärkta bussförbindelser gör att även barn och de utan bil eller körkort kan ta sig till Flen (eller Hälleforsnäs). En utökad busstrafik är efterfrågad då det skulle möjliggöra för fler att lämna bilen hemma. Speciellt viktigt att bussarna ansluter väl till tågans ankomst och avgångstider. Även möjligheten att ta sig fram med cykel behöver främjas, inte minst för att minska trycket på Sockenvägen som är relativt tätt trafikerad och med hastigheter som ofta överstiger de lagstadgade.

I byn finns en förskola med 3 avdelningar och en skola upp till och med årskurs 6. Båda är kommunala verksamheter och attraherar även barn från andra delar av Flens kommun. Delvis kan detta tillskrivas lärarkåren som är både välutbildad och stabil men även faktorer som det idylliska läget, de många, stora och varierade uteytorna och det lilla formatet lyfts fram som några av skolans tillgångar. Att förskola och skola finns kvar och utvecklas är av yttersta vikt för Mellösas tillväxt och välmående, inte minst då vi ser att barnfamiljer i allt större utsträckning eftersöker detta.

Under de senaste åren har ett Mellösa tätort upplevt en ökning i antalet invånare räknat. (Möjligtvis även omkringliggande landsbygd men eftersom den upplevs som extremt attraktiv för fritidsboende så är det sannolikt att fastigheter i stor utsträckning nyttjas så och det statiska underlag som går att få omfattar även Hälleforsnäs så det är svårtytt.) De hus som läggs ut till försäljning är eftertraktade och säljs snabbt. Under Corona perioden har även de tomter som legat ute till försäljning under lång tid, sålts. 15 bostäder ser ut att upplåtas som bostadsrätter, en form som i så fall blir helt ny i Mellösa, 6 småhus bli permanentboende och 6 nyttjas fritidshus. Det ser vi som ett bevis på att Mellösa redan idag har något att erbjuda som många uppskattar.

Här finns ett aktivt Bygderåd som arbetar för att stödja den positiva utveckling som vi ser nu. Mellösa har även en väl etablerad Hembygdsförening, som också äger en bygdegård. Den senare föreningen har ett flertal återkommande aktiviteter som engagerar både gammal och ung. I bygdegården har föreningen också samlat material som beskriver ortens historia.

Facebookgruppen för Mellösa används flitigt som kommunikationsmedel och där tas olika initiativ till aktiviteter, efterfrågas råd och hjälp samt tipsas om olika möjligheter i vår närhet.

Strategisk plan 2021–2023

Flens kommun har tagit fram en Strategisk plan för 2021–2023 med budget 2021. De utgår från kommunens vision och styrmodell som båda antagits av kommunfullmäktige. Hela planen finns på Flens kommuns hemsida.

Vi nämner nedan de fyra strategiska områden, som kommunen lyft fram för att nå visionen.

1. Med sikte på en hållbar framtid i samverkan med omvärlden
2. Hög sysselsättning och ett mångsidigt näringsliv
3. Höjd utbildningsnivå och livslång lärande
4. Attraktiv och trygg kommun

Statistik invånare

Mellan 1995 och 2000 minskade antal invånare i Mellösa tätort från 626 till 551. Därefter minskade befolkningen ytterligare fram till 2015 (505 personer). De senaste åren har en stadig tillväxt skett och är nu tillbaka på nivåer som i början av 2000-talet, dvs runt 550 personer. Kringliggande landsbygd är svårt att få specifika data på eftersom området Mellösa och Hälleforsnäs ligger som ett område hos Statistiska Centralbyrån. En uppfattning från bygdens håll är att efterfrågan på lantligt belägna fastigheter med möjlighet till viss djurhållning och odling har ökat. Antalet fastigheter som säljs inom Mellösa är dock litet att det kan vara svårt att dra långt gående slutsatser.

Vi har som ambition att byn ska växa, att alla fastigheter ska nyttjas och att arbetet med nya tomter, vid Hasselbacken och på andra platser i Mellösas omnejd ska främjas. För att Mellösa skola ska drivas med ekonomi i balans behöver antalet elever öka från 110 idag till 130. Bygderådet ser positivt på att arbeta tillsammans med kommunen för att skapa förutsättningar för ytterligare barnfamiljer att hitta boende i Mellösa så att vi kan nå fram till målet med 130 elever till om 10 år.

Barn och ungdomar

Ett antal andra föreningar bidrar till att göra byn till en aktiv och trivsamt plats för barn och ungdomar, som Fridals Kulturförening med återkommande teatergrupper för barn samt föreställningar vid Teater Klämman, Mellösa Ryttarklubb med kurser och tävlingar, Mellösa IF med både ryttarsektion och sektion för modellflygning.

Kyrkan står för såväl klapp&klang för de minsta som körverksamhet för barn, ungdom och vuxen. De fyller även en funktion att fånga upp mellanstadie- och högstadiebarnen med kvällsverksamhet för speciellt de grupperna, grupper som i övrigt saknar offentliga inomhusytor att vistas på.

En fördjupad undersökning av vad barnen och ungdomarna skulle önska sig av såväl utemiljöer som inomhusaktiviteter är önskvärt att prioritera då den gruppen inte hörs så ofta i det offentliga samtalet.

Boendeformer

I dagsläget finns inga bostäder med ökat service i Mellösa.

Olika former av Mellanboende har diskuterats och Bygderådet har lämnat in synpunkter till kommunen kring detta.

Bygderådet ser det som mycket positivt att anlägga andra boendeformer så att de som vill bo kvar i Mellösa kan göra det i boenden med mera stöd.

Miljö

Mellösa som bystruktur är uppbyggd kring jordbruk och orten har fortfarande en nära relation till matproduktion. Omgivningar är väldigt fina med öppet böljande landskap. Utmaningarna framåt ligger bland annat i att det är väldigt många som tar sig fram med bil. Många föräldrar tycker att trafiken utefter Sockenvägen omöjliggör att deras barn tar sig fram på cykel och många ”onödiga” och korta resor belastar byn. En cykelväg genom byn, och med fortsättning in till Flen, skulle förbättra på många plan.

Möjligheten att pendla till olika orter med kommunala medel behöver stödjas i samarbete med kommunen, Sörmlands lokaltrafik och SJ. Ett mödosamt arbete som skulle behöva en egen arbetsgrupp.

Omställning

I syfte att stärka gemenskapen i byn, skapa mötesplatser och möjligheter till personlig utveckling, kommer bygderådet att jobba för en gemensam odling.

Förhoppningen är att det kan bli startskottet på en positiv utvecklingsspiral med mer och fler tillgängliga aktiviteter i Mellösa, både på temat hållbarhet och annat.

Fler och fler monterar solceller på sina fastigheter i byn. Samtidigt ökar antalet elbilar. En gemensam fråga skulle kunna vara om byn behöver en laddningsstolpe för elbil.

Mellösas placering som tydlig landsort men med korta avstånd till flera större orter och en tillräckligt stor ”täthet” i centrum gör det intressant att fundera över såväl möjligheter till samåkning som modeller för varuutlämning i boxar och hyrsystem för bilar/verktyg/fritidsartiklar. Bygderådet slänger ut krockar där vi kan för att synliggöra att vi kan vara del av något pilotprojekt. Inget eget arbete har dock realiserats inom området.

Trafiksäkerhet

Bygderådet arbetar för att skapa ökad säkerhet att ta sig fram till fots och cykel. Vi har lämnat in ett förslag om stigar för att binda samman byn med området Hasselbacken (från

Marieberg). Tyvärr fick förslaget inte något gehör men vi menar att det är fortsatt angeläget att skapa möjligheter att ta sig fram i samhället utan att behöva röra sig på Sockenvägen.

Utfallet med att få tomter i Hasselbacken såldes till barnfamiljer är inte förvånande med tanke på hur farlig den kurvan är där barnen behöver ta sig ut för att lämna området.

Ett flertal olika initiativ inom Bygderådet, även med stöd från andra orter i Flens kommun, har tittat på modeller för att minska hastigheterna på Sockenvägen. Ingenting har hittills fått stöd av kommunen. Vägen är Trafikverkets men alla förslag om insatser behöver gå genom kommunen. Likaså är frågan om cykelväg visserligen i slutändan Trafikverkets men Flens kommun, liksom alla andra landets kommuner, lämnar in önskemål om förändringar och satsningar. Vi menar fortsatt att sträckan Mellösa – Flen borde vara prioriterad.

Friluftsliv och fritid

Mellösa åtnjuter fantastisk natur med Sörmlandsleden som passerar genom byn på den västra sidan. Ett arbete inom Bygderådet pågår för att påvisa bra rekreationsrundor då det saknas gångvägar i natur i nära anslutning till samhället. Tankar som kommit fram är att många etablerade rörelsemönster går över marker som inte är kommunens och att vi behöver göra en översyn som tar hänsyn till såväl markägare som invånares behov av att komma ut i naturen. Hembygdsföreningen har ett antal dokumenterade stigar till bland annat gamla husgrunder som har använts som utflyktsmål i organiserade aktiviteter s.k. kulturvandringar. Dessa har varit mycket uppskattade och utgjort både en möjlighet att synliggöra Mellösas historia och att träffas. Projekt som handlar om stigar, tillgänglighet och att binda samman byn för att göra det lättare att ta sig fram utan bil samt säkerställa att barnens förflyttningar sker avskilt från biltrafik är prioriterat.

Det har framkommit förslag till Bygderådet att utveckla Tomtebovallen med fler attraktioner. Idag finns en lekplats med ett fåtal lekmoment, en grusfotbollsplan och en boulebana. Den grillplats som placerades på platsen 2019 i samband med att boulebanan anlades är väl nyttjad medan de andra delarna inte används så mycket. Ett utegym med delar som även kan nyttjas av barn, som en balansbana, skulle kunna tillföra att fler delar av familjen kan nyttja platsen samtidigt.

Inom ett Leaderprojekt som Bygderådet deltagit i framkom att barnen skulle kunna tänka sig fler tillfällen att träffas hela familjer samtidigt, såsom brännbollsturneringar och aktivitetsdagar.

Tillsammans med Hälleforsnäs anordnades 2021 UT-Loppet för första gången, ett lopp genom skogen mellan orterna där man möttes på mitten. Evenemanget var mycket lyckat.

Utvärdering av loppet kommer att genomföras och därefter ta beslut om ett nytt UT-lopp. Den stora uppslutningen från Mellösa-borna sa oss att behovet av tillfällen att mötas ”på hemmaplan” är stort.

Mellösasjön är en utomordentlig resurs som givetvis nyttjas av många men som skulle kunna användas av ännu fler med små insatser. Många som vill ut på sjön har uttryckt att behovet av en egen båt inte är så stort utan att man gärna skulle låna en. Bygderådet arbetar för att det ska kunna bli verklighet med en bokningsbar roddbåt med tillhörande flytvästar. I samband med det jobbar vi också för en båtbygga nedanför området Hasselbacken.

Vandringar.

Under 2021 genomfördes kultur vandringar på de av Hembygdsföreningen upprättade gångstigarna runt Mellösa. Under 2022 planeras det att genomföras fler vandringar.

Dessutom planeras att märka ut fler gångstigar samt att publicera kartor och information på bygderådets hemsida.

Båtbrygga.

Arbete pågår för att det ska byggas en båtbygga vid Hasselbacken.

Service

Mellösa saknar möjlighet att hämta ut paket, att kunna inhandla dagligvaror och möjlighet att till exempel klippa sig eller ta ett blodprov. Det som finns är en utmärkt skola och förskola, bussförbindelser till Flen och Hälleforsnäs och ett flertal friskvårdsföretag i området som gör

hembesök. Möjligtvis skulle synliggörandet av de senare bidra till ett ökat utbud. Något att ta med sig in i förändringsarbetet av Mellösa.

Det som finns i form av öppna verksamheter är en pizzeria, en loppmarknad, en djuraffär, en urmakare/guldsmed och en tapetsereare.

Näringsliv och turism

Hemsidan är en väldigt viktig plattform som behöver utvecklas. Den representerar en möjlighet att ge relevant information till såväl boende som besökare. Genom mellosa.nu kan vi även förmedla det vi uppfattar som Mellösa-andan med en generös atmosfär kring våra resurser. Hemsidan bör lyfta fram Mellösas företag och främja den lokala ekonomin.

Under slutet av 2021 initierade Bygderådet ett nätverk för företagare i Mellösa. Detta arbete kommer att fortsätta under 2022.

Föreningsliv aktiviteter

Hembygdsföreningen: aktiviteter sommartid, café, utställningar, underhållning, julmarknad, julfest.

Kyrkan med gudstjänster, sång och musikstunder, soppträffar, barn och ungdomsverksamhet, julmarknad, julfest, valborgsmässofirande

Föreningsrådet: julfest, valborgsmässofirande

Teater Klämman

Ridverksamhet

Mellösa IF

Bygderådet: julmarknad, julfest, mm

Kultur

Ett av hemsidans viktigaste arbeten är att synliggöra det som pågår i Mellösa; på Klämman, Mellösaverken, Mellösa ridklubb, Mellösa IF och i andra föreningar. De aktiviteter som riktar sig till alla medborgare behöver vara tillgängligt i en form utanför sociala medier och där fyller hemsidan en väldigt viktig funktion.

Att stödja kommun, regionen och de föreningar som vill bedriva kulturverksamhet i Mellösa är givetvis viktigt. Där är Bygderådet, Hembygdsföreningen och Föreningsrådet självklara aktörer.

Att utveckla Mellösagården till en plats som är relevant för framtiden är en prioriterad fråga om vi inte ska bli av med vår samlingslokal.

Trygghet

I samarbete med Flens kommun genomförs regelbundet s.k. trygghetsvandringar. De har, efter två sammankomster, kommit till samma slutsats d.v.s. att trafiken är det huvudsakliga problemet i Mellösa. Man upplever att genomfartstrafiken inte respekterar hastighetsbegränsningarna på Sockenvägen och speciellt illa är det i kurvan efter bron. I övrigt har synpunkterna som rör trygghet/otrygghet varit få.

En cykelbana Flen – Hälleforsnäs genom Mellösa skulle avsevärt öka tryggheten när det kommer till att släppa ut barnen ensamma.

I syfte att stärka upp säkerheten har Bygderådet tidigare arbetat med idén om en offentlig placerad hjärtstartare. Vi tror att det är viktigt att ha beredskap i olika frågor så lokalt som möjligt. Troligtvis kommer dessa frågor att bli mer och mer naturligt invävda i arbetet med att utveckla samhället framöver. Bygderådet har även funderingar kring att gå ihop om att anordna kurser i första hjälpen.

Samverkan Utbildning

Med en väl fungerande och populär skola på orten kommer arbetet med skolan att handla mycket om att stödja i den mån det går och finns behov. Bygderådet har tidigare gått in tillsammans med Sörmlands museum och arrangerat slöjdcafé för mellanstadiebarnen. Den sortens aktiviteter samt mer enstaka arrangemang i form av föreläsningar, till exempel på temat yrkeserfarenhet eller möjligheterna till mentorskap är något vi kommer att lägga tid på framöver. Ett troligt samarbete med Hälleforsnäs i frågan kan göra att orterna både stärks och kommer varandra närmre. Ett ökat samröre barnen emellan kan gynna vår respektive utveckling på många plan.

En förhoppning är att Mellösagården ska börja nyttjas mer igen. Inte minst för fortbildning, kurser och föredrag. Det finns många aktörer som kan vara samarbetspartners i det arbetet såsom studieförbund, kulturföreningar och kommunen.

Den 6 december 2021 beslutade kommunfullmäktige att Kyrkskolan i Mellösa ska renoveras enligt Bygderådets idéskiss. Fullmäktige beslutade att renoveringen ska vara klar till skolstart ht 2024. Detta innebär att ett intensivt arbete kommer att göras inom kommunen med ritningar, upphandlingar, planering och genomförande av renoveringsprojektet. Bygderådet avser att agera lika professionellt under denna process som under beslutsprocessen. Detta innebär att ett stort arbete väntar för Mellösa Bygderåd. För att kunna vara den professionella part som kommunen har hjälp av är det nödvändigt med väldefinierade Kommunikationskanaler.

Mötesplatser

Vi ser ett stort behov av att öka antalet tillfällen som Mellösaborna kan träffas utanför sina respektive hem. Det är också viktigt i vårt fortsatta arbete med Mellösa och Kyrkskolan att påvisa det som Mellösa kan erbjuda vår omgivning. Vi behöver bli bättre på att annonsera det som pågår, bjuda in och tillgängliggöra de kvaliteter som finns här.

Årshjul

- Hälleforsnäs Allehanda skriva artiklar till tidningen
- Skriva artikel till Mellösa Hembygdsförenings årsskrift.
- Julmarknad. Bygderådet medverkar i julmarknaden i Mellösa by tillsammans med Mellösa kyrka och Hembygdsföreningen.
- Julfest. Julfesten organiseras av Föreningsrådet. Bygderådet deltar. Nästa julfest 6 januari 2022.

- Skräpplockning. Bygderådet har tidigare anordnat skräpplockardagar. Vi kommer att diskutera vidare om vi ska göra detta tillsammans med skolan. Regi Håll Sverige rent.
- Kommunikation med bygderådets medlemmar. Arbete med hemsidan. Information fortlöpande läggs ut. Mejl till medlemmar.
- Deltar i Bygdenätverkens möten regelbundet under året. Bygderådet ser fram emot den arbetsgrupp som ska bildas mellan representanter från Bygdenätverket och representanter från kommunen för att skapa en bättre fungerande kommunikation.
- Deltar i Cykelgruppen inom Flens kommun

Styrelsen för Mellösa bygderåd 15 december 2021